

PROTIKORUPČNÍ OPATŘENÍ

a možnosti eliminace negativních jevů v Policii ČR

Otázka protikorupčních opatření je vždy spjata s celkovým pojetím boje proti korupci. V současné době můžeme ve světě vysledovat čtyři základní typy antikorupčních strategií, přičemž hlavním rozlišovacím kritériem je skutečnost, zda politika boje proti korupci preferuje spíše represivní, nebo preventivní opatření.

Preventivní protikorupční strategie obvykle sázejí na využití takových nástrojů, které jsou obecně způsobilé předcházet výskytu korupce. Represivní strategie kladou naopak důraz na postih jedinců, kteří se již korupčního jednání dopustili. Pokud jde o sankce, ty jsou obvykle trestněprávního charakteru, ale nejsou vyloučeny ani sankce pracovní resp. služebněprávní. V praxi se však obvykle obě strategie vzájemně doplňují.

Pokud jde o opatření preventivního charakteru, důraz je nezbytně klást v první řadě na všechny formy zvyšování transparentnosti výkonu služby. Transparentnost přináší do rozhodovacích procesů nejen průhlednost, srozumitelnost a čitelnost, ale pro občana je zárukou rovného a nestranného přístupu. Klíčový význam pro transparentnost má proto zejména poskytování relevantních informací, které je v praxi realizováno právem občana na svobodný přístup k informacím. V souvislosti s dynamickým vývojem informačních technologií se v současné době dostává do popředí otázka zavádění nových informačních a komunikačních technologií.

Elektronizace administrativních procesů v rámci celé Policie ČR je výzvou současnosti. Prvky e-governmentu, jak se mnohdy nazývá zavádění prvků informačních systémů a technologií do veřejné správy, postupně pronikají do celé veřejné správy. Právě otevřenost a aktivní přístup policie k poskytování informací je výrazem principu publicity veřejné správy. Tento přístup musí policie aplikovat nejen při vyřizování individuálních žádostí o informace, ale celkovou otevřeností vůči občanovi, která může mít celou řadu forem, počínaje informováním občana o průběžném stavu vyřizování jeho záležitosti, informování o pravidlech a procedurách konkrétního řízení, které policie vede, až po informování o důležitých strategických rozhodnutích vrcholového managementu o dalším směřování policie.

Zkušenosti z ostatních vyspělých zemí ukazují, že prvky e-governmentu lze aplikovat úspěšně i v boji proti tzv. velké ekonomické korupci, zejména pak v souvislosti se zadáváním veřejných zakázek. Přestože tzv. elektronická tržiště nemohou sama o sobě korupci zcela vymýtit, ukazuje se, že zveřejňování

informací o konkrétní soutěži na internetu nejenže omezuje korupční příležitosti, ale současně vede ke snižování cen veřejných zakázek a celkově k úsporám veřejných prostředků. Uplatňování prvků e-governmentu tak významnou měrou omezuje monopol policejních úředníků nad relevantními informacemi, což ve svém důsledku výrazně omezuje korupční příležitosti. Využití moderních technologií by rovněž přineslo i podstatné zkvalitnění služeb občanovi a snížení administrativní náročnosti celé řady činností.

Velký důraz musí být proto kladen na rozvoj informačních technologií, které budou schopny pružně reagovat nejen na poptávku ze strany občanů, ale současně na vědecký pokrok v této oblasti. Nezastupitelnou roli při komunikaci s občanem má v tomto směru zejména elektronická forma komunikace. V návaznosti na proces modernizace a informatizace veřejné správy jako celku do popředí vystupují již v minulosti zavedené protikorupční linky, které je nezbytné více popularizovat. Moderní způsoby komunikace však spíše předurčují využívání e-mailových schránek „důvěry“. Pozornost však i nadále zasluhuje již osvědčené schránky důvěry, které jsou v řadě českých měst.

Naši pozornosti by však neměla uniknout ani otázka situační prevence. Prvky transparentnosti je proto nezbytné zohlednit již při výstavbě nových služeben nebo rekonstrukci stávajících. Již dnes se můžeme setkat se služebnami, které jsou vybaveny prosklenými stěnami a jednání se tak odehrává „před zraky“ ostatních, v určitých případech samozřejmě při zachování nezbytné míry diskretnosti. Významným protikorupčním opatřením je rovněž osobní přístup k občanovi. Příčinou mnohdy neosobního jednání s občanem je zejména značná míra anonymity policistů. Vhodným opatřením je v tomto směru například zavádění stejnojmenných jmenovek nebo osobních vizitek, samozřejmě za předpokladu, že to povaha služby umožňuje. Smyslem jmenovek není suplovat stávající identifikační čísla, ale posílit zejména prvek důvěry ze strany veřejnosti.

Do popředí se dostávají i otázky spojené s monitorováním služební činnosti pomocí záznamové techniky. Je nezbytné si uvědomit, že kamerové systémy poskytují ochranu nejen občanovi, který by mohl být zkrácen na svých právech, ale rovněž jistotu policistovi, který nebude muset čelit tlaku tzv. „účelových“ oznámení ze strany osob porušujících zákon. Někteří policisté se však takovou způsobu „kontroly“, zejména pak ze strany veřejnosti, brání. Policisté při výkonu služby nevystupu-

jí jako soukromé osoby, a proto pořízení záznamu, který dokumentuje jejich jednání a chování, nelze považovat za zásah do jejich osobnostních práv. Samozřejmostí je rovněž používání záznamové techniky i kontrolními pracovníky Policie ČR, které je upraveno příslušným interním aktem řízení.

Veřejnost má dnes plné právo na kontrolu činnosti policie, má právo na dostatek informací o činnosti policejního aparátu, které může být omezeno pouze ze zákonných důvodů. Obecně malá vstřícnost policistů poskytovat občanům žádané informace souvisí s představou, že pokud je policista vybaven určitými zákonnými oprávněními, nemusí ze svého titulu cokoli občanům o své činnosti objasňovat. Potřeba informací u občanů pak vede k tomu, že v případě, je-li občan policistou nevhodně odmítnut, dochází nesporně k negativnímu náhledu na činnost policie, která je pak chápána jako libovůle jejích příslušníků. Obratnou komunikací s občany lze uspokojit jak přirozené potřeby informací ze strany občanů, tak i zájem policie na utajení některých činností, aniž dojde ke zmaření účelu a cíle jednání.

Pokud jde o další opatření situační prevence, významným prvkem je postupné zavádění monitorování pohybu služebních dopravních prostředků pomocí zařízení pro stálou identifikaci geografické polohy (systém GPS). Toto zařízení kromě zvýšení efektivnosti využití nasazených sil a prostředků významně omezuje korupční příležitosti. Řada úvah se samozřejmě vede také nad postupným zaváděním bezhotovostního platebního styku v souvislosti s blokovým řízením, které by zprostředkovaly mobilní platební terminály.

Velký pokrok byl zaznamenán v souvislosti s vyhodnocováním, používáním technických prostředků zejména při dokumentaci dopravních přestupků. Moderní systémy jsou již vybaveny dostatečnou pamětí, která umožňuje archivaci pořízených dat. Data jsou současně chráněna proti neoprávněné manipulaci či zničení. Průběžné vyhodnocování pořízených dat z technických prostředků na měření rychlosti nebo na orientační měření hladiny alkoholu v krvi je prováděno pomocí speciálně vyvinutého softwaru, který se stal již osvědčeným protikorupčním nástrojem.

Všechny a řada dalších opatření protikorupčního charakteru jsou trvale v pozornosti tzv. Stálé protikorupční komise Policie ČR, která byla zřízena v dubnu letošního roku rozkazem policejního prezidenta. Úkolem komise je zejména navrhopvat, zpracovávat, projednávat a doporučovat policejnímu prezidentovi formy a metody implementace Resortního interního protikorupčního programu a jeho další rozvoj. Kromě celé řady dalších úkolů komise indikuje zdroje a formy možného korupčního jednání, zabezpečuje jejich analýzu a navrhuje potřebná preventivní opatření.

Komise je složena ze širokého spektra pracovníků, zastoupení mají nejen jednotlivé policejní služby, ale rovněž kancelář podpory kvality, analyticko-legislativní oddělení kanceláře policejního prezidenta, včetně některých teritoriálních útvarů. Komise spolupracuje s ministerstvem vnitra, orgány veřejné správy a současně i s nevládními organizacemi a občanskými sdruženími a odbornou veřejností. (bližší informace čtenáři naleznou na internetových stránkách odboru vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR).